

ประวัติผู้แต่งนิราศภูเขาทอง สุนทรภู่

สุนทรภู่เป็นกวีเอกของไทยในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีศิลปะการเรียบเรียงคำขึ้นเป็นบทร้อยกรองที่เปี่ยมล้นด้วยอารมณ์และคุณค่าแห่งวรรณศิลป์ประเภทกลอนสุภาพที่โดดเด่นที่สุดหากนับยาก สุนทรภู่มีชีวิตที่ไม่ค่อยราบรื่นนักทั้งด้านชีวิตครอบครัวและหน้าที่การงาน มีชีวิตเหมือนนิยายในยามรุ่งเรืองมีทั้งชื่อเสียงเกียรติยศแต่ในยามตกอับแสนลำบากยากแค้น แต่ไม่ว่าสุนทรภู่จะอยู่ในช่วงเวลาเช่นใดก็ตามแต่สุนทรภู่ก็สามารถสร้างสรรค์บทร้อยกรองที่ทรงคุณค่าเปี่ยมล้นด้วยคุณภาพตามรูปแบบฉันทลักษณ์และแทรกอุทาหรณ์สอนใจจนพูดกันติดปากในยุคทุกสมัย งานเขียนของสุนทรภู่จึงเป็นมรดกอันล้ำค่าของแผ่นดินควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบสานให้เป็นมรดกของชาติสืบต่อไป

สุนทรภู่ เกิดเมื่อวันที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๓๒๕ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช บิดาเป็นคนบ้านกล้า อำเภอกาญจนบุรี จังหวัดระยอง มารดาเป็นคนเมืองใดไม่ปรากฏแต่เป็นนางนมของพระองค์เจ้าจางล พระธิดาในกรมพระราชวังหลัง สุนทรภู่เรียนหนังสือครั้งแรกกับพระที่วัดชีปะขาวหรือวัดศรีสุคาราม ริมคลองบางกอกน้อย ต่อมามารดาพาเข้าไปถวายตัวเป็นข้าในกรมพระราชวังหลัง

เมื่อเป็นหนุ่ม สุนทรภู่ได้ชอบผู้หญิงคนหนึ่ง ชื่อนางจัน ความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนสุนทรภู่ได้แต่งเพลงยาวเกี่ยวพาราสินนางจัน ทำให้บิดาของนางไม่พอใจ ให้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระราชวังหลัง ทำให้สุนทรภู่ถูกจองจำคุก แต่สุนทรภู่ก็ถูกจองจำอยู่ไม่นานก็ได้รับการปล่อยตัวเพราะกรมพระราชวังหลังประชวรและทิวงคต สุนทรภู่ต้องการบวชเพื่อล้างอปมงคลจึงไปหาบิดาที่เมืองแกลง สุนทรภู่เดินทางไปเมืองแกลงโดยทางเรือการเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก เมื่อไปถึงแล้วก็ได้บวชตามที่คิดเพราะสุนทรภู่ได้ล้มป่วยลงแทบเอาชีวิตไม่รอด ในคราวไปเมืองแกลงครั้งนั้นสุนทรภู่ได้แต่ง **นิราศเมืองแกลง** ซึ่งเป็นนิราศเรื่องแรกของสุนทรภู่

เมื่อกลับมาจากเมืองแกลง สุนทรภู่ได้รับพระเมตตาจากเจ้าครอกทองอยู่ พระอัครชายาของกรมพระราชวังหลัง ทรงช่วยให้สุนทรภู่ได้แต่งงานอยู่กับนางจันสมปรารถนา แต่สุนทรภู่ก็ไม่มีความสุขเพราะสุนทรภู่กินเหล้าและเจ้าชู้ทำให้นางจันโกรธมีเรื่องทะเลาะเบาะแว้ง

ต่อมาสุนทรภู่ได้ถวายตัวเป็นมหาดเล็กของพระองค์เจ้าปฐมวงศ์และได้ตามเสด็จไปนมัสการพระพุทธบาทใน พ.ศ.๒๓๕๐ ทำให้ได้เขียนนิราศเรื่องที่ ๒ คือ **นิราศพระบาท**

เมื่อกลับมาจากพระพุทธบาทแล้ว นางจันก็ไม่ยอมคืนดีด้วย ทำให้สุนทรภู่อุ้มใจเสียใจกินเหล้าหนักขึ้นกว่าเดิม จนพระองค์เจ้าปฐมวงศ์ทรงเอือมระอา สุนทรภู่น้อยใจจึงเดินทางไปเมืองเพชรบุรี สุนทรภู่ได้ไปอาศัยอยู่กับหม่อมบุญนาค ในกรมพระราชวังหลัง และได้แต่ง**นิราศเมืองเพชร**

เมื่อสุนทรภู่อายุได้ ๓๕ ปี ชีวิตของสุนทรภู่เริ่มดีขึ้น ด้วยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงโปรดการกวี ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นกวีที่ปรึกษาและทรงตั้งให้เป็นขุนสุนทรโวหารในกรมพระอาลักษณ์ นอกจากนั้นยังพระราชทานเรือนหลวงซึ่งอยู่ทางทิศใต้ของท่าช้างให้เป็นที่อยู่ ชีวิตสุนทรภู่อุบัติความสุขมากในช่วงนี้เพราะได้อยู่กันพร้อมหน้าคือ นางจันและหนูพัดบุตรชาย แต่สุนทรภู่อังคังกินเหล้าเข้าชู้เหมือนเดิมจนได้ไปติดพันกับผู้หญิงอีกคนหนึ่งคือ นางน่ม และได้เสียเป็นสามภรรยาแก่นางจัน โกรธมากเกิดทะเลาะกันอย่างรุนแรง สุนทรภู่อเมาสุราและได้ทำร้ายลูกซึ่งเป็นพี่ชายของนางจันซึ่งได้เข้ามาห้ามปราม ทำให้สุนทรภู่ถูกจองจำอีกครั้งหนึ่ง และในระหว่างถูกจองจำในคุกครั้งนี้สุนทรภู่ได้แต่งกลอนนิทานเรื่อง **พระอภัยมณี** เพื่อขายเลี้ยงตัวในยามตกทุกข์ได้ยาก

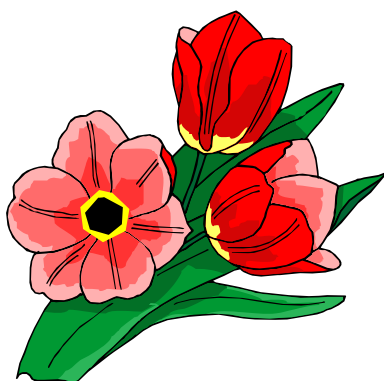
ภายหลังพ้นโทษสุนทรภู่ได้เป็นพระอาจารย์ถวายอักษรพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๒ แต่เมื่อถึงช่วงสมัยรัชกาลที่ ๓ สุนทรภู่ได้ถูกปลดออกจากราชการเพราะสุนทรภู่ได้มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่พึงพระราชประสงค์ของพระองค์อยู่เสมอๆ ตั้งแต่พระองค์ยังมีได้สถาปนาขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ ในช่วงนี้สุนทรภู่ออกบวช เมื่อลาสิกขาแล้วสุนทรภู่ได้เข้าถวายตัวอยู่กับพระองค์เจ้าลักขณานุคุณพระราชโอรสในรัชกาลที่ ๓ ได้ปีหนึ่ง ครั้นเจ้านายพระองค์นี้สิ้นพระชนม์สุนทรภู่อัดที่พึ่งได้รับความลำบากมาก ต้องล่องเรือแต่งหนังสือขายเลี้ยงชีพ ในบั้นปลายชีวิตสุนทรภู่ได้รับการอุปถัมภ์จากรวมหมื่นอัปสรสุดาเทพ และได้รับตำแหน่งเป็นเจ้ากรมอาลักษณ์ฝ่ายพระราชวังบวร มีบรรดาศักดิ์เป็นพระสุนทรโวหาร จนกระทั่งถึงแก่กรรมลงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากสุนทรภู่มีชีวิตอยู่ในรัชสมัยรัชกาลที่ ๑ ถึงรัชสมัยรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สุนทรภู่จึงได้รับสมญานามว่า “กวีสี่แผ่นดิน”

สุนทรภู่ถือว่าเป็นกวีโดยแท้ ไม่ว่าจะทุกข์หรือสุขก็สามารถแต่งกลอนได้ ยามทุกข์สุนทรภู่แต่งขึ้นเพื่อระบายความทุกข์ ในยามสุข สุนทรภู่แต่งกลอนเพื่อยกย่องผู้มีพระคุณหรือเพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจแก่คนทั่วไป คำกลอนที่สุนทรภู่แต่งขึ้นนับว่าเป็นผลงานที่ทรงคุณค่าและเป็นแบบอย่างที่ดีของบทร้อยกรองเพราะถูกต้องตามรูปแบบฉันทลักษณ์ ใช้คำเรียบเรียงขึ้นได้อย่าง

สละสลวยทำให้คนในรุ่นหลังได้นำมาพูดกันจนติดปากในทุกด้าน สุนทรภู์จึงเป็นบุคคลที่สำคัญ
ที่สร้างสรรค์งานเขียนไว้เป็นมรดกอันล้ำค่าของชาติสืบต่อไป

สุนทรภู์ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๘ ในรัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีสิริอายุ
รวม ๖๕ ปี

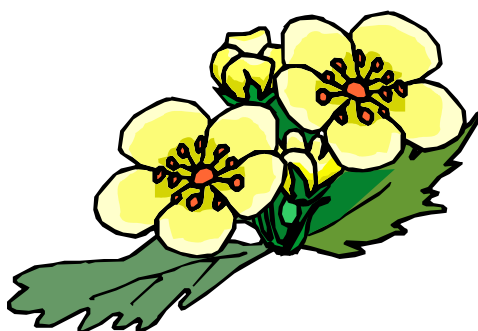
องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO)
ยกย่องสุนทรภู์ว่าเป็นกวีสำคัญคนหนึ่งของโลก ในปี ๒๕๒๕

แบบฝึกเสริมทักษะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้

๑. เหตุใดสุนทรภู่จึงได้รับสมญานามว่าเป็นกวีสี่แผ่นดิน
๒. นิราศภูเขาทอง ได้รับการยกย่องจากหน่วยงานใด ให้เป็นยอดแห่งกลอนนิราศ
๓. กลอนนิทานของสุนทรภู่เรื่องใดที่ได้รับการยกย่องให้เป็นยอดของกลอนนิทาน
๔. ในสมัยรัชกาลของพระมหากษัตริย์พระองค์ใดที่สุนทรภู่มิชีวิตรุ่งโรจน์ที่สุด
๕. ลักษณะโดดเด่นของบทประพันธ์ของสุนทรภู่ที่เหนือกวีท่านอื่นคือเรื่องใด
๖. พรรณคดีเรื่องใดของสุนทรภู่ ที่ตัวละครเกิดจากจินตนาการเชิงวิทยาศาสตร์
๗. สุนทรภู่มิบุคลิกลักษณะอย่างไร
๘. สุนทรภู่ออกเดินทางไปนมัสการเจดีย์ภูเขาทองอย่างไร
๙. สุนทรภู่ออกเดินทางไปนมัสการพระเจดีย์ภูเขาทองในช่วงรัชกาลใด
๑๐. เครื่องอัญจระ หมายถึงอะไร

ตอนที่ ๒ (๕ คะแนน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนคัดลอกคำกลอนจากนิราศภูเขาทองที่ตรงกับภาพนี้มากที่สุด

กนละ ๓ บท

กระดาษคำตอบแบบทดสอบตอนที่ ๒

.....

.....

.....

.....

.....

.....

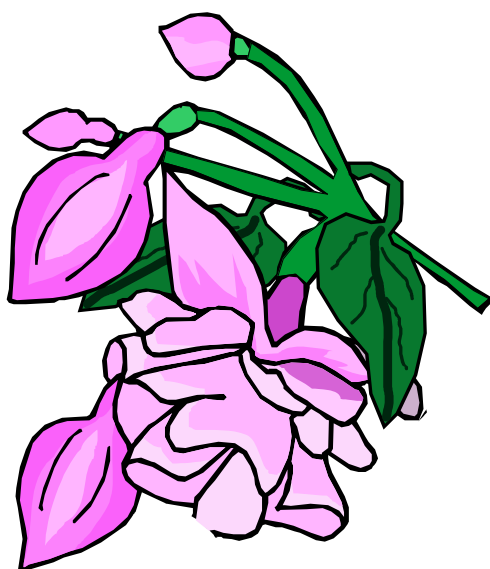
.....

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....

ตอนที่ ๓ (๕ คะแนน)

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านคำกลอนต่อไปนี้แล้วอธิบายความหมายเป็นร้อยแก้ว

<p>ครั้นรุ่งเช้าเข้าเป็นวันอุโบสถ ไปเจดีย์ที่ชื่อภูเขาทอง อยู่กลางทุ่งรุ่งโรจน์สันโดษเด่น ที่พื้นลานฐานปัทม์ถัดบันได มีเจดีย์วิหารยี่เป็นลานวัด ที่องค์ก่อย่อเหลี่ยมสลับกัน บันไดมีสี่ด้านสำราญรื่น ประทักษณจินตนาพยายาม มีห้องถ้ำสำหรับจุดเทียนถวาย เป็นลมทักษณาวรรตนำอัศจรรย์ ทั้งองค์ฐานรานราวถึงแก้มแลก โอ้เจดีย์ที่สร้างยังร้างรัก กระนี้หรือชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นผู้ดีมีมากแล้วยากเย็น</p>	<p>เจริญรสธรรมาบูชาฉลอง ดูสูงล่องลอยฟ้านภลัย เป็นที่เล่นนาวาคงคาไส คงคาไหลล้อมรอบเป็นขอบคัน ในจังหวัดวงแขวงกำแพงกัน เป็นสามชั้นเชิงขานตระหง่านงาม ต่างชมชื่นชวนกันขึ้นชั้นสาม ได้เสร็จสามรอบค้ำับอภิวันท์ ด้วยพระพายพัดเวียนดูเหียนหัน แต่ทุกวันนี้ชราหนักหนานัก เผยอแยกยอดทรวดก็หลุดหัก เสียดายนักนึกน่าน้ำตากระเซ็น จะมีหมดลวงหน้าทันตาเห็น คิดก็เป็นอนิจจังเสียทั้งนั้น</p>
--	--

แบบฝึกเสริมทักษะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนคัดลอกคำกลอนจากนิราศภูเขาทองที่ตรงกับหลัก
ปรัชญาความพอเพียงหัวข้อละ ๒ บท

๑. ความพอประมาณ

.....

.....

.....

.....

๑. ความมีเหตุผล

.....

.....

.....

.....

๑. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี

.....

.....

.....

.....

แบบฝึกเสริมทักษะ

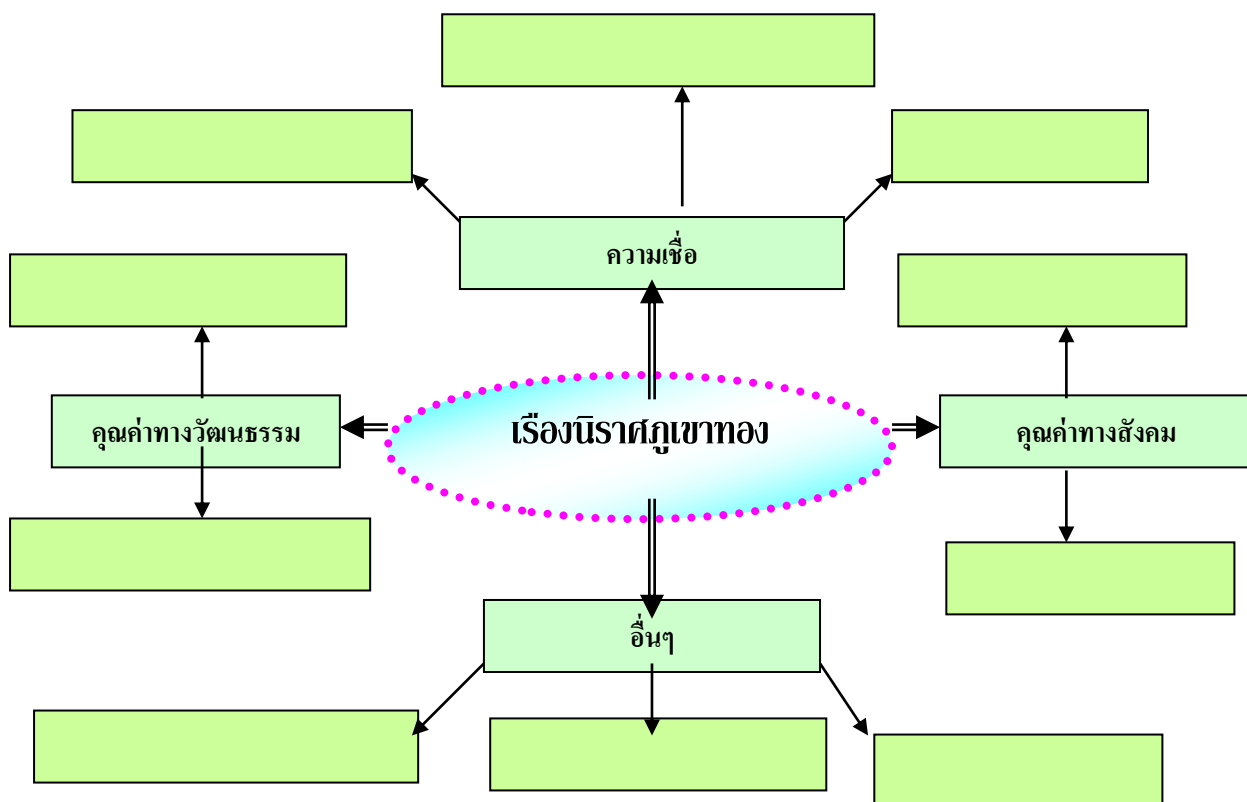
คำชี้แจง ให้นักเรียนบอกความหมายของคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้

ลำดับที่	คำ	ความหมาย
๑	ก้ามกุ้ง	
๒	เกรียด	
๓	ขย้อน	
๔	ขวาก	
๕	ขามใจ	
๖	เครื่องมั่งสา	
๗	ชลมารค	
๘	ตบะ	
๙	นรังสรรค์	
๑๐	ธิบัติ	
๑๑	นิพพาน	
๑๒	นิโรธ	
๑๓	บรมธาตุ	
๑๔	บัทม์	
๑๕	ปทุมชาติ	
๑๖	ผ่านเกล้า	
๑๗	พจนารถ	
๑๘	พรรษา	
๑๙	พระสุริยง	
๒๐	ภิญโญ	

ชื่อ.....เลขที่.....ชั้น.....

แบบฝึกเสริมทักษะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์รายละเอียดที่ได้จากการอ่านนิราศภูเขาทองในแผนภาพความคิดให้สมบูรณ์

ชื่อกลุ่ม.....

สมาชิกในกลุ่ม

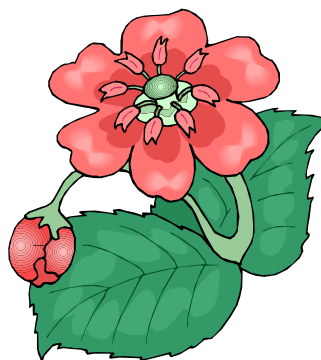
๑.....

๒.....

๓.....

๔.....

๕.....

แบบฝึกเสริมทักษะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนทุกคนวาดภาพเอกลักษณ์ไทยที่ตรงกับคำกลอนที่ยกมานี้

ครั้นรุ่งเช้าเข้าเป็นวันพระอุโบสถ
ไปเจดีย์ที่ชื่อภูเขาทอง
อยู่กลางทุ่งรุ่งโรจน์สันโดษเด่น
ที่พื้นลานฐานปัทม์ถัดบันได
มีเจดีย์วิหารเป็นลานวัด
มีองค์ก่อย่อเหลี่ยมสลับกัน
บันไดมีสี่ด้านสำราญรื่น
ประทัภษณจินตนาพยายาม

เจริญรสพระธรรมมาบูชาฉลอง
ดูสูงส่งลอยฟ้านภลัย
เป็นที่เล่นนาวาคงคาไส
คงคาไหลล้อมรอบเป็นขอบคัน
ในจังหวัดวงแขวงกำแพงกัน
เป็นสามชั้นเชิงขานตระหง่านงาม
ต่างชมชื่นชวนกันชื่นชื่นสาม
ได้เสร็จสามรอบค้ำบอภิวันท์

ภาพเอกลักษณ์ไทยประกอบคำกลอน

ชื่อ.....เลขที่ ชั้น.....

แบบฝึกเสริมทักษะ

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันเขียนแผนที่การเดินทางไปนมัสการ
พระเจดีย์ภูเขาทองของสุนทรภู่ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงพระเจดีย์ภูเขาทอง

กลุ่ม

สมาชิก : ๑. ๒.
๓. ๔.
๕. ๖.

